

Wykład:

EKONOMIA

Ekonomia

Ekonomia - nauka badająca, jak ludzie radzą sobie z rzadkością, czyli sytuacją w której niegraniczone potrzeby zestawiamy z ograniczonymi zasobami.

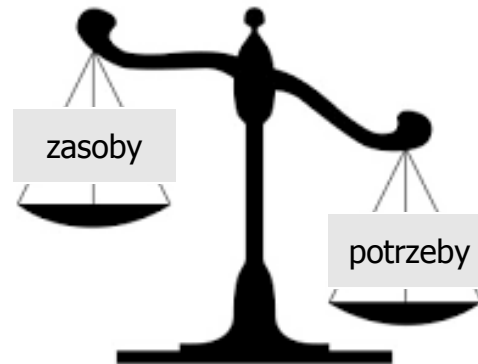
Ekonomia - nauka o procesach gospodarczych. Stara się wykrywać i opisywać prawidłowości rządzące tymi procesami (prawa ekonomiczne).

Rzadkość

Rzadkość jest podstawowym faktem życia gospodarczego: dostępne zasoby (czynniki produkcji) są ograniczone, natomiast potrzeby ludzkie są nieograniczone.

Zasoby

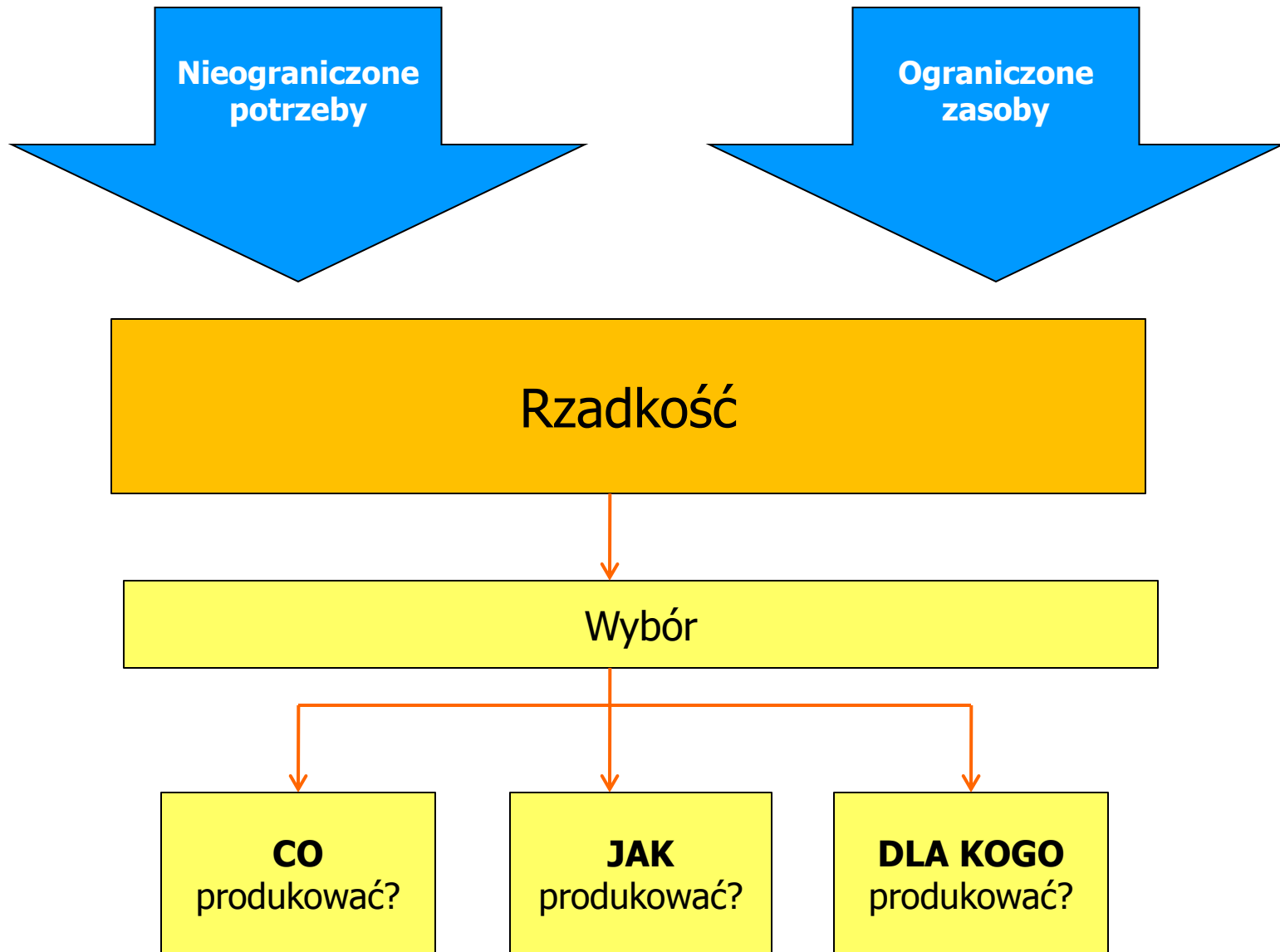
Ziemia
Praca
Kapitał
Czas

Potrzeby

Jedzenie
Ubranie
Schronienie
Bezpieczeństwo
Transport
Podróże
Zabawa
Dzieci
Edukacja
Wyróżnienie
Prestiż

Rzadkość a wybory ekonomiczne

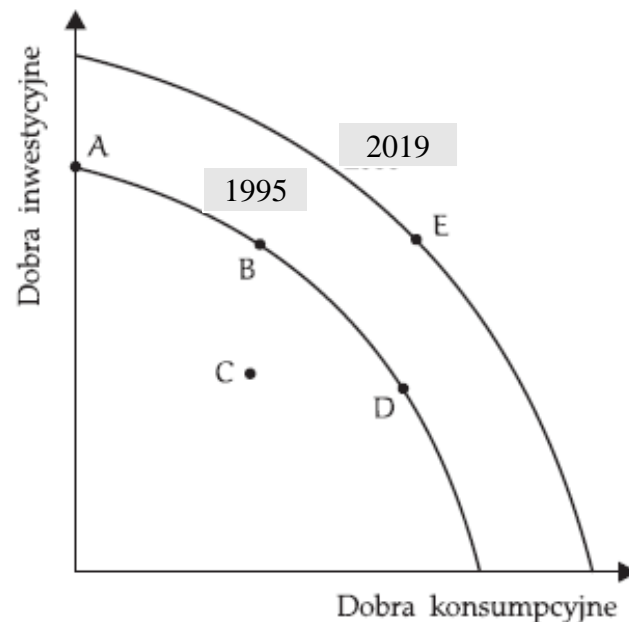

Rzadkość, koszt alternatywny i granica możliwości produkcyjnych

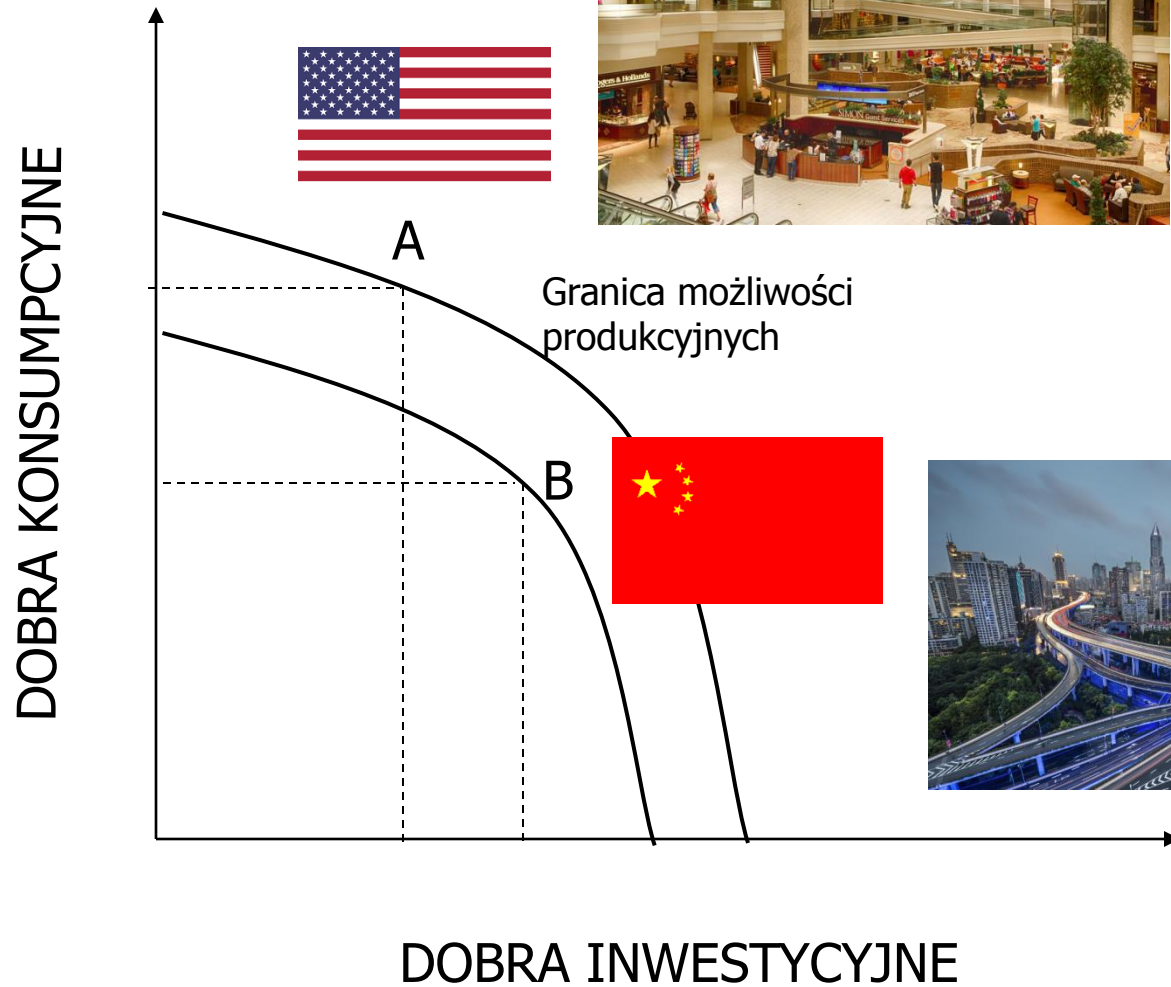
Rzadkość wymusza dokonywanie **wyboru**. Czynniki produkcji wykorzystywane przy produkcji jednego dobra nie mogą być jednocześnie wykorzystane przy produkcji innych dóbr. Oznacza to, że produkując jakieś dobra, jednocześnie rezygnujemy z wytwarzania innych dóbr.

Koszt alternatywny (*opportunity cost*) reprezentuje wartość najcenniejszej niewykorzystanej alternatywy.

Graficzną ilustracją kosztu alternatywnego jest **krzywa (granica) możliwości produkcyjnych**. Pokazuje ona alternatywne kombinacje dóbr i usług finalnych, które mogą być wytworzone w danym okresie, przy wykorzystaniu dostępnych zasobów i technologii.

Dobra konsumpcyjne vs. dobra inwestycyjne

Stopa inwestycji w krajach OECD oraz w krajach BRICS

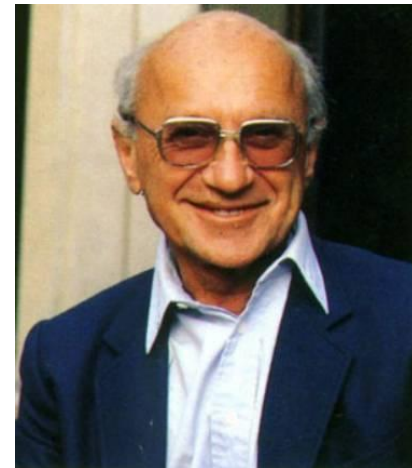
Kraj	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Australia	27,1	36,5	37,6	37,7	38,0	28,1	20,7	21,8	23,4	22,7	21,8	
Austria	27,4	27,7	27,8	29,1	27,9	27,6	27,1	28,3	28,4	27,2	26,7	25,5
Kanada	22,7	23,7	24,0	24,1	22,0	23,5	24,2	24,9	25,0	24,6	23,8	22,9
Dania	22,2	24,3	25,3	24,0	19,1	18,1	19,1	19,5	19,7	20,0	19,8	20,1
Francja	22,4	23,2	24,1	24,1	21,3	21,9	23,2	22,6	22,3	22,4	22,2	22,8
Niemcy	18,8	19,8	20,7	20,9	18,1	19,6	21,1	19,3	19,5	19,8	19,2	19,1
Grecja	22,1	26,2	27,1	24,5	18,3	17,0	15,1	12,8	11,6	11,8	9,8	10,5
Irlandia	30,3	31,9	29,2	24,6	20,3	17,3	17,6	19,9	18,6	22,0	21,7	30,0
Włochy	21,1	21,9	22,2	21,8	19,4	20,5	20,5	17,9	17,0	17,0	17,3	17,0
Japonia	24,7	24,7	24,5	24,5	21,3	21,3	22,1	22,7	23,2	23,9	23,9	
Korea Płd.	32,2	32,7	32,6	33,0	28,5	32,0	33,0	31,0	29,1	29,3	28,9	29,2
Holandia	20,9	21,5	22,3	22,4	20,9	20,4	20,5	19,2	18,2	18,5	19,3	19,7
Norwegia	22,6	24,2	27,3	26,0	24,8	25,4	25,8	26,5	27,9	28,1	28,2	29,1
Polska	19,9	21,7	25,2	24,7	20,6	21,3	22,4	21,0	19,0	20,4	20,5	19,6
Hiszpania	30,0	31,3	31,3	29,6	24,6	23,5	21,9	20,0	18,7	19,4	20,1	20,4
Szwecja	22,0	23,0	24,6	24,5	20,9	22,9	23,8	22,6	22,5	23,3	24,2	24,8
Szwajcaria	24,0	25,0	24,1	25,4	26,4	24,1	26,9	24,3	22,6	23,1	23,0	
Wielka Bryt.	17,7	18,0	18,5	17,3	14,7	16,0	15,9	16,1	16,7	17,4	17,2	17,0
USA	23,2	23,3	22,4	20,8	17,5	18,4	18,5	19,4	19,8	20,0	20,3	
Brazylia	17,2	17,8	19,8	21,6	18,8	21,8	21,8	21,4	21,7	20,5	17,6	15,4
Rosja	20,1	21,2	24,2	25,5	18,9	22,6	23,1	22,9	21,1	22,2	22,4	23,4
Indie	38,6	39,7	42,5	38,2	40,7	40,7	39,6	38,3	34,0	34,6	32,9	30,4
Chiny	41,4	40,9	41,5	43,3	46,4	47,6	47,7	47,2	47,4	47,0	45,4	

Ekonomia pozytywna

Ekonomia pozytywna - zajmuje się światem gospodarczym takim, jakim on jest. Pozwala na możliwie bezstronne uogólnianie procesów i mechanizmów gospodarczych. Tworzy fundament, na którym budowane są różne szkoły myślenia normatywnego.

„Inflation is always and everywhere a monetary phenomenon in the sense that it is and can be produced by a more rapid increase in the quantity of money than in output”.

(Friedman, 1970)

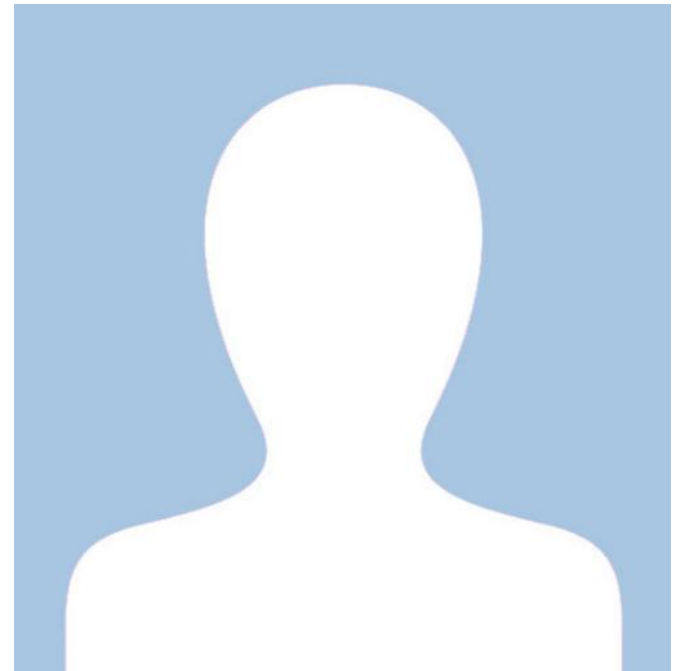

Ekonomia normatywna

Ekonomia normatywna - zajmuje się światem gospodarczym takim, jaki powinien być. Posługuje się sędami wartościującymi: jakie powinny być kierunki polityki gospodarczej, podaż pieniądza, stopa bezrobocia, stopa inflacji itp.

W oficjalnych opracowaniach utrzymuje się (zupełnie jak za Stalina!), że miliony kobiet, pracując u boku mężczyzn, zwiększają wysiłek produkcyjny i przyczyniają się do wzrostu dochodu narodowego. Nie zgadzam się z tym zasadniczo.

Polityk X

Makroekonomia vs. mikroekonomia

Makroekonomia

Studia nad całą gospodarką

Typowe analizy

Wzrost gospodarczy
Wahania koniunktury
Handel międzynarodowy

Zakres zainteresowań

Zatrudnienie i bezrobocie
Konsumpcja i oszczędności
Inwestycje
Pieniądz i banki
Wydatki rządowe i podatki
Inflacja

Mikroekonomia

Studia nad indywidualnymi konsumentami, producentami oraz rynkami i cenami

Typowe analizy

Rynki dóbr konsumpcyjnych
Rynki dóbr inwestycyjnych

Zakres zainteresowań

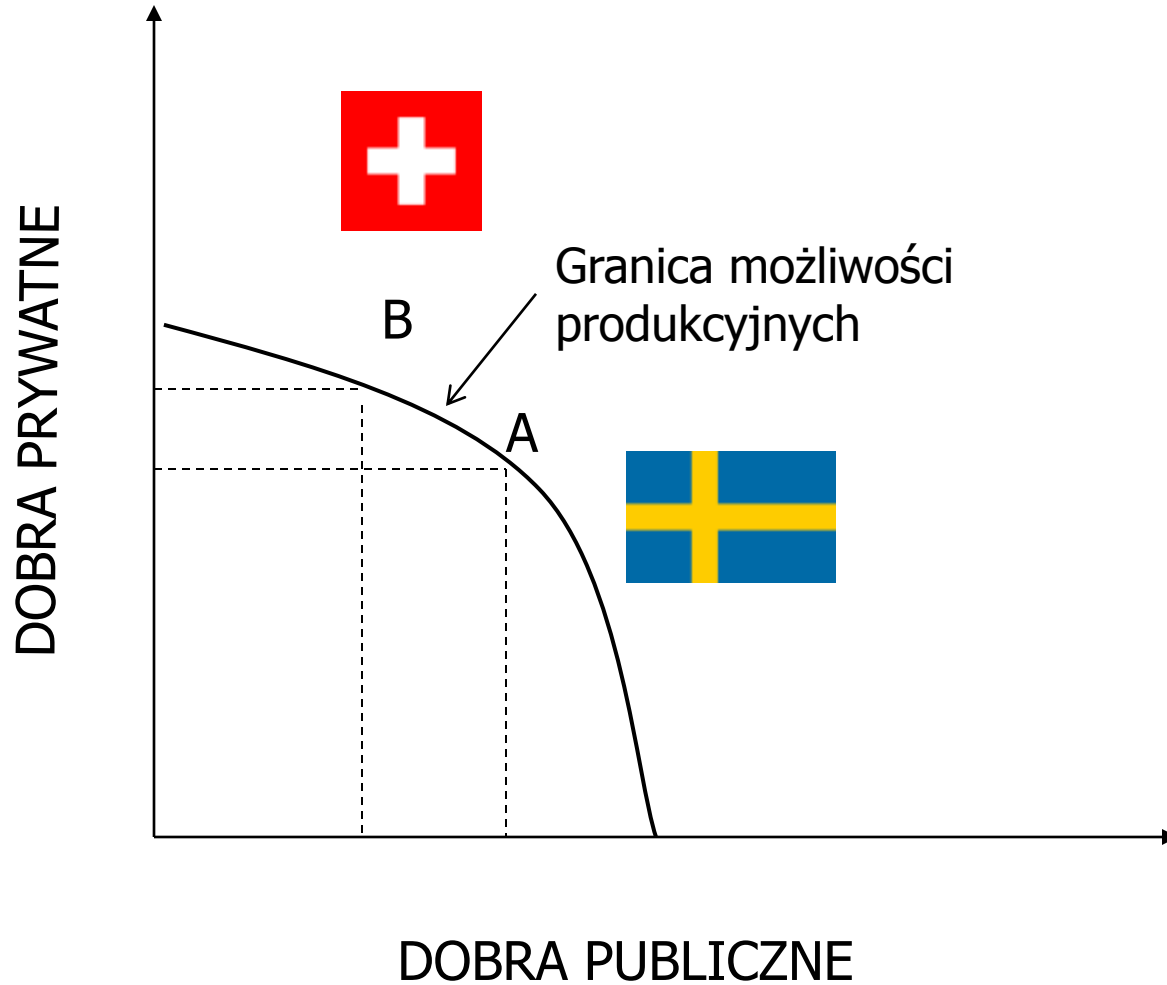
Ceny produktów i usług
Zyski, koszty
Regulacje
Zachowania konsumentów
Zachowania producentów
Konkurencja

Dobra prywatne a dobra publiczne

Dobra prywatne - korzystają z nich pojedynczy ludzie lub firmy; osoby, które nie posiadają wystarczających dochodów mogą być wykluczone z korzystania z dóbr prywatnych; ceny dóbr prywatnych wyznacza najczęściej rynek.

Dobra publiczne - korzystają z nich najczęściej duże grupy ludzi, nie można nikogo wykluczyć z korzystania z tych dóbr, korzystanie z tych dóbr przez kolejne osoby nie powoduje wzrostu kosztów (koszty krańcowe zbliżone do zera).

Dobra publiczne vs. dobra prywatne

Wydatki publiczne jako % nominalnego PKB

Country	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Austria	49,1	48,6	49,5	52,8	52,8	50,7	51,7	51,3	52,6	51,0	50,3
Belgium	48,5	48,2	49,8	53,7	52,6	53,6	55,1	54,7	54,3	53,7	53,0
Czech Republic	41,9	41,0	41,2	44,6	43,8	43,2	44,5	42,3	42,9	41,7	39,4
Denmark	51,6	50,8	51,5	58,1	57,7	57,7	59,4	57,2	58,9	54,5	52,7
Finland	49,2	47,4	49,3	56,2	55,8	55,2	56,7	58,5	59,3	57,1	55,9
France	52,9	52,6	53,3	56,7	56,6	55,9	56,7	57,0	56,7	56,6	56,4
Germany	45,3	43,5	44,1	48,3	48,0	45,2	44,7	44,6	44,9	43,8	43,9
Greece	45,4	47,5	50,6	54,0	51,4	51,9	53,4	58,5	46,6	53,5	49,1
Ireland	34,4	36,7	42,8	48,2	65,5	47,1	42,6	42,9	40,8	28,8	27,3
Italy	48,4	47,6	48,6	51,9	50,5	49,7	50,6	50,6	50,6	50,2	49,1
Netherlands	45,5	45,2	46,2	51,4	51,3	49,8	50,4	49,7	50,1	44,5	43,1
Norway	40,0	40,3	39,8	46,2	45,2	43,9	43,3	44,7	45,0	48,8	50,8
Poland	43,9	42,2	43,2	44,6	45,4	43,4	42,2	42,0	41,7	41,5	41,1
Portugal	45,2	44,4	44,8	49,8	51,5	49,3	47,4	48,7	48,3	48,2	44,7
Slovenia	44,3	42,3	44,1	48,7	49,5	49,9	48,4	59,4	49,8	47,7	45,1
Spain	38,4	39,2	41,4	46,2	46,3	45,7	47,8	44,8	42,9	43,7	42,2
Sweden	52,7	50,9	51,8	54,9	52,4	51,5	51,9	52,8	52,4	49,6	49,7
Switzerland	33,2	32,1	32,1	34,1	33,9	33,7	34,1	34,0	33,6	34,0	34,3
United Kingdom	43,6	43,4	47,2	50,8	49,8	48,2	48,2	47,1	46,5	42,2	41,4
United States	36,4	37,1	39,2	43,2	42,8	41,6	40,1	39,0	38,0	37,4	37,7

Ekonomiczne myślenie

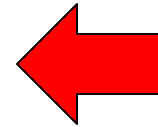
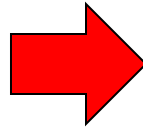
/ economic way of thinking /

W warunkach rzadkości dóbr i zasobów warto pamiętać o tym, że:

- wszystko kosztuje („*nie ma darmowych obiadów*”);
- prawie zawsze istnieją alternatywne możliwości wykorzystania ograniczonych zasobów;
- należy szukać najlepszych rozwiązań (np. maksymalizujących korzyści / użyteczność lub minimalizujących koszty / straty);
- jakość naszych decyzji zależy od wiedzy oraz od informacji, jakie zgromadzimy.

Rynek

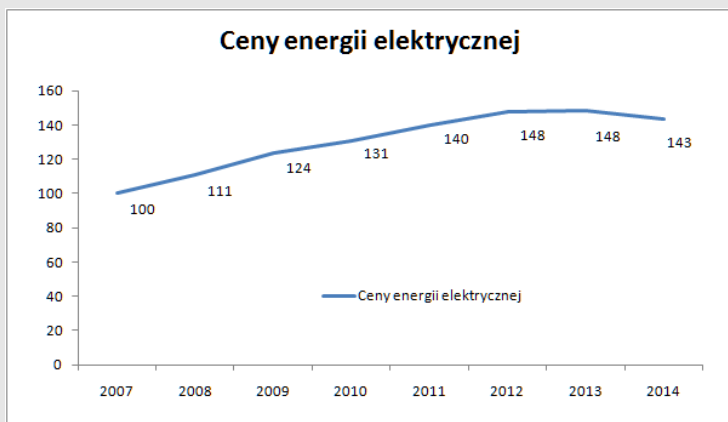
Rynek – proces w ramach którego stykają się popyt z podażą i ustalane są ilości oraz ceny sprzedawanych dób i usług.

Sprzedaż (2014): 202,5 mld EUR
Zysk netto (2014): 11,1 mld EUR
Zatrudnienie: 592,6 tys.

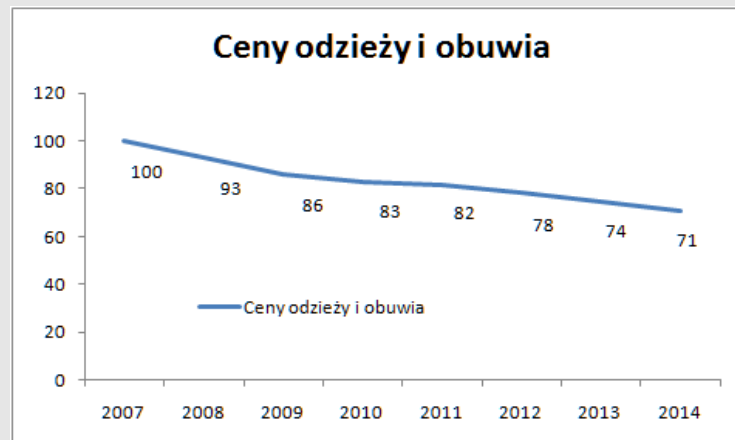
10,2 mln – liczba sprzedanych samochodów (2014)
19,8 tys. EUR - średnia cena samochodu (2014)

Struktura rynku a ceny: rynek energii elektrycznej vs. rynek odzieży

2005=100; 2014=151,7

oligopol

2005=100; 2014=61,1

konkurencja doskonała

Ceny energii elektrycznej dla gospodarstw domowych W USD / 1 MWh i w relacji do PKB per capita, 2014

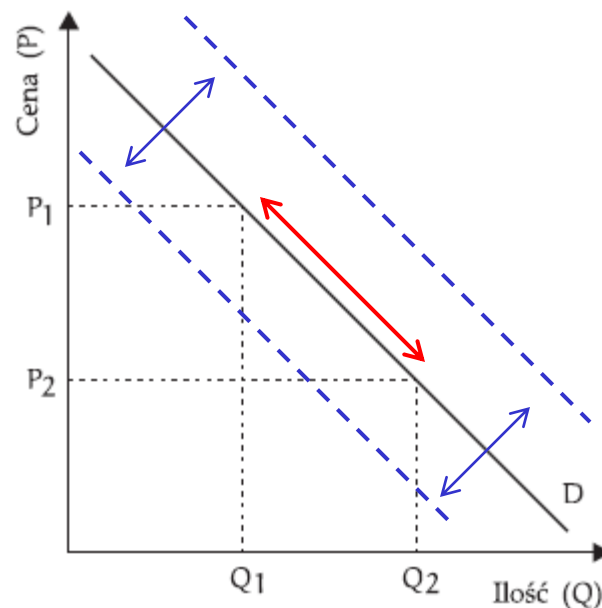
Kraj	Ceny energii elektrycznej dla gospodarstw domowych (USD / 1 MWh)	Płaca netto (rocznie w EUR), 2016	Ceny 1 MWh energii elektrycznej dla gospodarstw domowych (% PKB per capita)
Islandia	111,1	38580	0,21%
USA	122,2	36600	0,23%
Czechy	126,8	9504	0,65%
Francja	133,0	29780	0,31%
Polska	133,3	8468	0,96%
Norwegia	143,7	44000	0,15%
Szwecja	145,1	37120	0,25%
Holandia	154,2	27156	0,30%
Austria	157,3	21372	0,31%
Dania	159,2	37200	0,26%
Niemcy	175,0	27300	0,37%
Wielka Brytania	233,0	24420	0,51%

Źródło: EU i World Bank.

Popyt

Ludzie, którzy chcą i są w stanie kupić po określonej cenie dane dobro, tworzą popyt. Krzywa popytu przedstawia ilość danego dobra, jaką ludzie chcą kupić przy różnych poziomach cen. Im niższa cena, tym więcej ludzie będą skłonni kupić danego dobra.

Popyt na dane dobro jest determinowany przez dochody, preferencje, oczekiwania konsumentów, zmianę cen substytutów i dóbr komplementarnych. Każda zmiana tych czynników powoduje przesunięcie krzywej popytu. **Ruch wzdłuż krzywej popytu jest spowodowany zmianą poziomu cen danego dobra.**

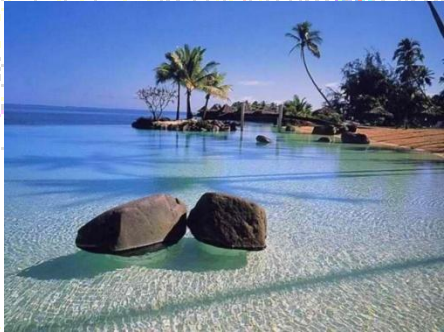
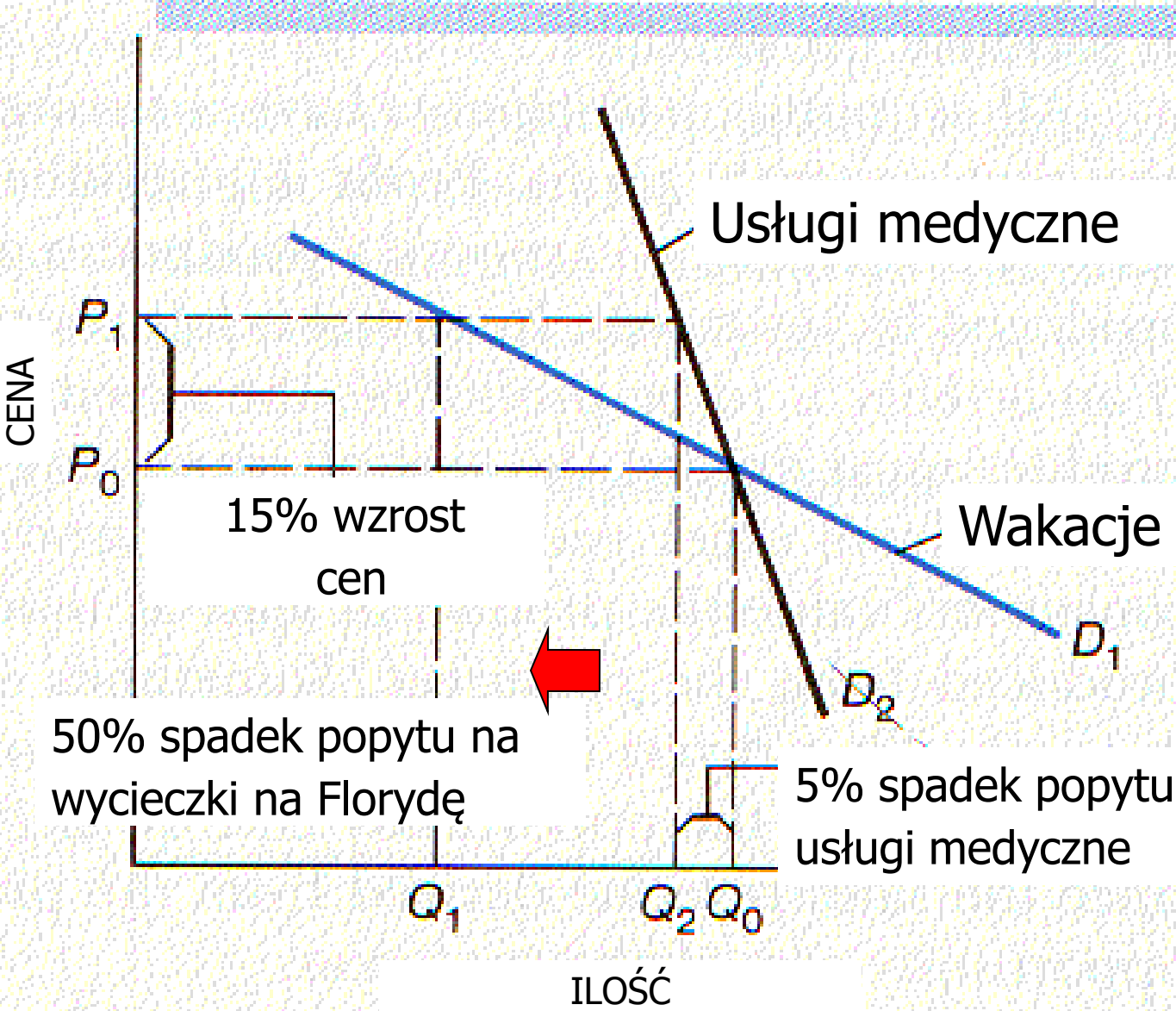
Wyjątki od prawa popytu

Paradoks Giffena - dotyczy podstawowych dóbr konsumpcyjnych; wzrost cen może powodować zmniejszenie dochodów realnych i zwiększenie zakupów dóbr podstawowych (mimo wzrostu ich ceny).

Paradoks Veblena (efekt snoba) - dotyczy dóbr luksusowych (prestizowych); konsumpcja danego dobra ma świadczyć o statusie konsumenta, dlatego wzrost ceny może spowodować wzrost zakupów.

Elastyczność cenowa popytu

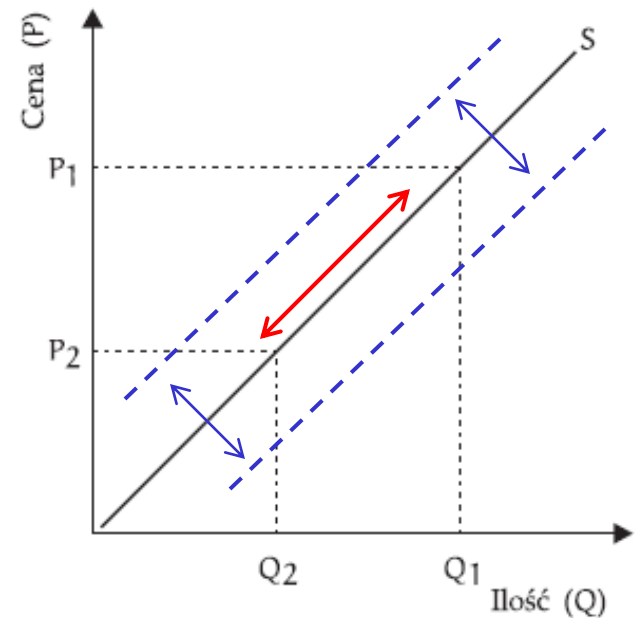

Podaż

Wszyscy, którzy chcą i są w stanie sprzedać po określonej cenie dane dobro, reprezentują podaż. Krzywa podaży przedstawia ilość danego dobra, jaką producenci wyprodukują przy różnych poziomach cen. Im wyższa cena, tym więcej producenci wytworzą danego dobra.

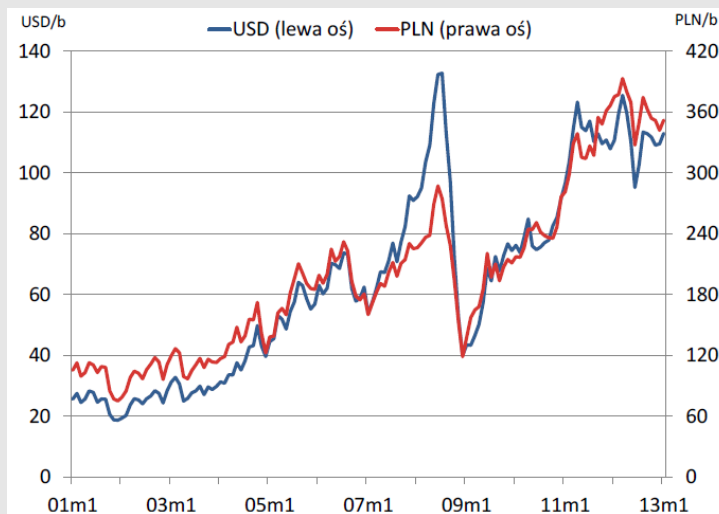
Podaż danego dobra jest determinowana przez poziom technologii, koszty czynników produkcji, szoki podażowe, oczekiwania, podatki oraz liczbę producentów. Zmiana tych czynników powoduje przesunięcie krzywej podaży.

Ruch wzdłuż krzywej podaży jest spowodowany zmianą poziomu cen rynkowych danego dobra.

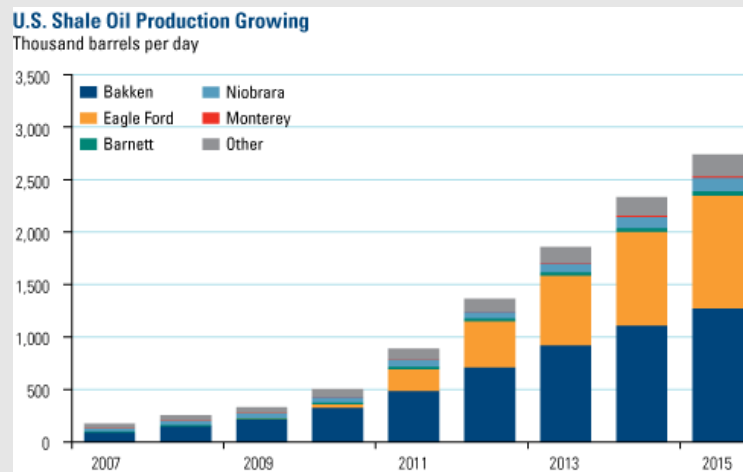

Wzrost cen a produkcja ropy w USA

Ceny ropy Brent

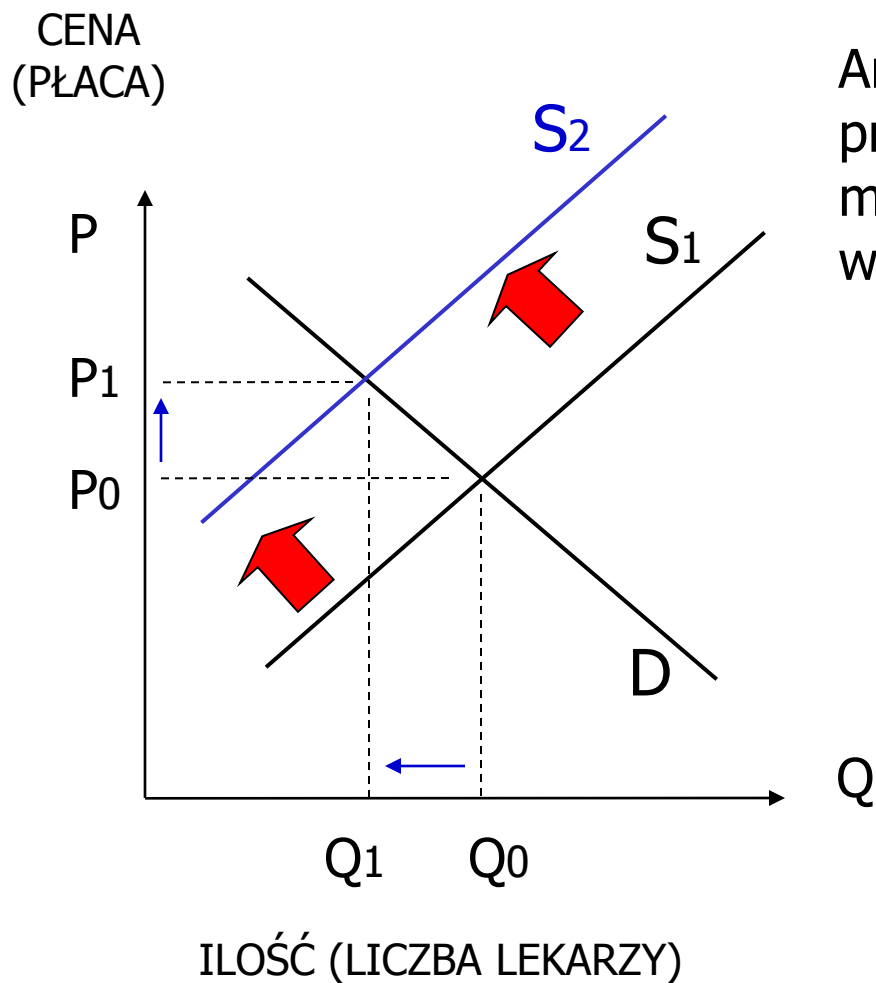

Wydobycie ropy ze źródeł niekonwencjonalnych

Produkcja ropy w USA (w tys. baryłek dziennie): w 2008 r. 6784, w 2009 r. 7260, w 2010 r. 7556, w 2011 r. 7861, w 2012 r. 8904, w 2013 r. 10069 i w 2014 r. 11644 [w 2014 r. USA stały się największym producentem ropy naftowej na świecie, wyprzedzając Arabię Saudyjską i Rosję /Źródło: BP Statistical Review of World Energy, 2015/].

Ograniczanie podaży - rynek usług medycznych w USA

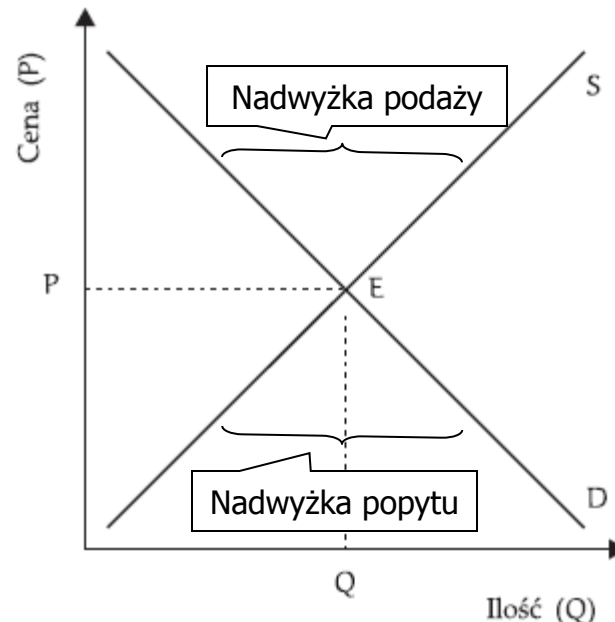
American Medical Association (AMA) przyznaje licencje szkołom medycznym w USA i w ten sposób wpływa na podaż lekarzy oraz płace.

Równowaga rynkowa, ilość i cena równowagi

Równowaga rynkowa oznacza zrównoważenie popytu i podaży. Przy wyznaczonej cenie równowagi każdy, kto chce kupić lub sprzedać dane dobro, może to zrobić. Przy cenach wyższych od poziomu równowagi występują nadwyżki rynkowe (przewaga podaży nad popytem), a przy niższych – niedobory rynkowe (przewaga popytu nad podażą).

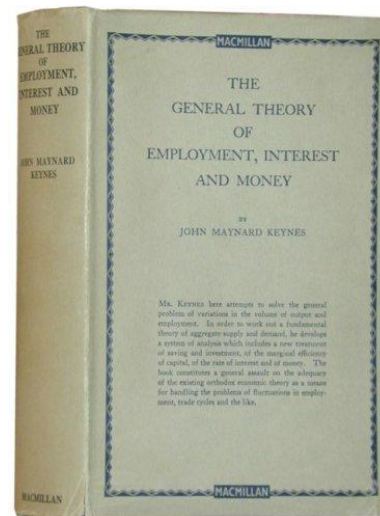
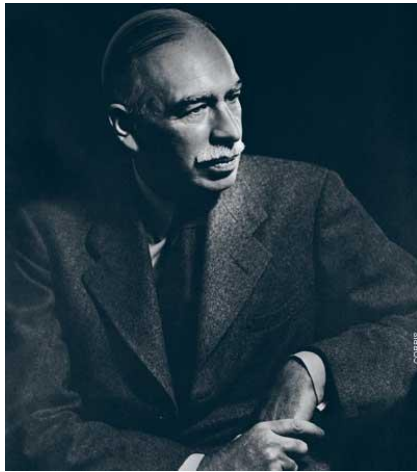
Graficzną ilustracją równowagi rynkowej jest punkt przecięcia krzywych popytu i podaży. Określa on zarówno cenę, jak i ilość równowagi.

Teoria ekonomii

Teoria ekonomii – uporządkowany opis zjawisk gospodarczych, zależności oraz związków przyczynowo-skutkowych występujących w gospodarce.

Teoria jest to zestaw abstrakcji dotyczących rzeczywistości.

John Maynard Keynes, *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza* (1936)

Model ekonomiczny

Model - jest to teoretyczne uogólnienie określonego fragmentu badanej rzeczywistości, które w sposób uproszczony odwzorowuje zachodzące procesy ekonomiczne.

Robert Solow

$$Y = AK^{1/3} N^{2/3}$$
$$\frac{Y}{N} = \frac{AK^{1/3} N^{2/3}}{N}$$

$$y = A \left(\frac{K}{N} \right)^{1/3}$$

$$y = Ak^{1/3}$$

$$y \equiv \frac{Y}{N}, k \equiv \frac{K}{N}$$

- małe litery oznaczają wskaźniki *per capita*

Wersja funkcji produkcji używana w modelu Solowa – pokazuje produkcję *per capita* jako funkcję zasobów kapitałowych *per capita*